

Investitorima predstavljaju unosan posao, ekolozima veliku prijetnju, no malih hidroelektrana sve je više u regiji.

U svijetu odavno, a na Zapadnom Balkanu odnedavno, razmišlja se o proizvodnji električne energije iz obnovljivih izvora. Kad su nuklearne elektrane i hidroelektrane opasne ili preskupe, a termoelektrane neprihvatljive kao veliki zagađivači, nude se rješenja u obliku vjetroelektrana, elektrana na solarni pogon ili biomasu, te malih hidroelektrana. Kad se sve zbroji i oduzme, računa se da bi se tako proizvodila jeftinija električna energija, što bi značilo i manje opterećenje za kućne proračune.

U regiji postoje deseci malih hidroelektrana, a pod tim pojmom podrazumijevaju se pogoni s instaliranom snagom do 10 megavata. Iako imaju velikih problema s pribavljanjem dokumentacije i moraju za to izdvojiti puno vremena, investitorima su isplative. Po njihovoj računici, investicija se vraća za nekoliko godina. Proizvedenu energiju otkupljuju veliki distributeri. Investitori još kažu da, uz zapošljavanje domaće radne snage, male hidroelektrane ne zagađuju okoliš, ne utječu na vodotok, niti na biljni i životinjski svijet. No, s njima se ne slažu aktivisti za očuvanje okoliša. Osim buke i vibracija te vizualnog narušavanja okoliša, upozoravaju na ozljeđivanje riba i drugih vodenih životinja te utjecaj na kompletan biosustav.

Kako uspostaviti balans?

Zemlje u regiji, bilo da je riječ o Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori, Hrvatskoj ili Srbiji, bogate su rijekama, a potrebe za električnom energijom su uvijek velike. Stoga se postavlja pitanje kako je moguće uspostaviti balans između potreba za novim izvorima električne energije, kao što su male hidroelektrane, i neslaganja protivnika takvih projekata?

Prema mišljenju Milije Čabarkape, projektnog asistenta u nevladinoj organizaciji Green Home iz Podgorice, takav balans je moguće uspostaviti samo održivim planiranjem malih hidroelektrana.

Od izrazitog značaja je u fazi inicijalnog planiranja projekata malih hidroelektrana uključiti lokalno stanovništvo, kako bi bilo upućeno u planove realizacije projekata u njihovoj sredini. To je neophodno i pri definisanju tehničkog rješenja, i pri definisanju količina vode i dijela vodotoka koji se treba koristiti, a posebno iz razloga nepostojanja zvaničnog katastra vodotoka, koncesije se dodjeljuju bez analize potreba za energijom u određenom regionu", ukazuje Čabarkapa.

Na isto pitanje u banjalučkom Centru za životnu sredinu, koji se snažno zalaže za očuvanje prirodnih bogatstava Bosne i Hercegovine, prije svega njezinih rijeka, odgovaraju kako je "potrebno više ulagati u energetska efikasnost, koja može da donese ogromne uštede i smanji potrebu za novom energijom". U tom smislu ukazuju, prije svih, na sunčevu i energiju

vjetra.

“Trebamo da ulažemo u stvarne obnovljive izvore energije, koji nisu više daleka budućnost, niti tehnološki nedostižne. Štaviše, imamo sistem kojim dajemo subvencije za takve vidove energije, koji trenutno u velikoj većini idu za male hidroelektrane. To mora hitno da se promijeni, pošto izgrađene male hidroelektrane pokazuju da one uopšte nisu obnovljiv izvor energije”, kaže Nataša Crnković, predsjednica centra.

Bitke za bh. rijeke

Po stavu kojeg zastupaju u toj udruzi, “male hidroelektrane predstavljaju proporcionalno istu prijetnju za male rijeke kao velike hidroelektrane za velike rijeke”. Ukazuju i da male hidroelektrane nisu isplative za državu, nego isključivo za investitora. Zato smatraju da je riječ o “čistom biznisu”.

“Gubici koji nastaju uništenjem rijeke i njene okoline se novčano nikad ne mogu ni nadoknaditi. Male hidroelektrane su nepouzdana i sa aspekta klimatskih promjena, koje u budućnosti donose sve drastičnije padove površinskih i podzemnih voda. O tome se ne raspravlja, a biće evidentan problem već kroz nekoliko godina kad se suočimo sa nestašicama vode za mnogo važnije sektore od energije, kao što je vodosnabdijevanje, poljoprivreda, razne grane privrede, turizam i slično, koje su za lokalno stanovništvo od vitalnog interesa”, napominje Crnković.

Centar kojem je na čelu, u tom smislu, svojim akcijama je dao zvučna imena, pa se, osim “bitke za Sutjesku”, bore i za druge lijepe, čiste i vrijedne bh. rijeke, kao što su Neretva, Sana, Ljuta, Una i mnoge druge.

“Lokalno stanovništvo je spremno da se aktivnije uključi u ovakve borbe i brani svoje rijeke te ćemo im mi pružiti punu podršku. Primjera takvih otpora hidroelektranama je mnogo širom Bosne i Hercegovine - od Fojnice i Foče, pa do Kneževa i Bune - i to je ono što je ohrabrujuće. Ohrabrujuće je i da je sve veći broj pojedinaca i stručnjaka spreman da se uključi u razotkrivanje velike obmane koja se krije iza ulaganja u male hidroelektrane”, kategorična je Crnković.

Ekološki prihvatljive, ali...

No, Čabarkapa smatra da male hidroelektrane predstavljaju najracionalniji obnovljivi energetska izvor, upravljački najfleksibilniji i ekološki najčistiji, ali uz poštovanje cijelog niza pravila.

“Ukoliko se izgradnja hidroenergetskih objekata planira bez vodoprivrednih osnova, čije je usvajanje definisano Zakonom o vodama, korišćenje vode kao obnovljivog izvora energije može biti vrlo destruktivno za životnu sredinu, a samim tim i za stanovništvo. Zbog toga sve buduće dodjele koncesija u Crnoj Gori treba stopirati do trenutka pripreme neophodnih

podloga, a sve u cilju održivog razvoja ovih hidroenergetskih objekata”, predlaže Čabarkapa. Iz nevladine organizacije u kojoj je angažiran upozoravaju na 10 vrlo značajnih problema koji onemogućavaju održivi razvoj malih hidroelektrana. Navode tako nepostojanje katastra vodotoka s ekološkim i energetske karakteristika, nedostatak višegodišnjeg planiranja dinamike korišćenja vodotoka u energetske svrhe, slabo uključivanje javnosti pri planiranju, odnosno odobravanju projekata, neusuglašenost strateških planova, odnosno potrebu harmonizacije politike sektora energetike, vodoprivrede, životne sredine, planiranja i izgradnje objekata.

Izvor: balkans.aljazeera.net